

Energetska revščina v Sloveniji – različni vidiki in praktični ukrepi

TRECE konferenca
7. december, 2021

EmpowerMed

FOCUS

dr. Lidija Žvčič

Vsebina

- Energetska revščina v Sloveniji
- Različni vidiki:
 - Mediteranski kontekst
 - Energetska revščina in ženske
 - Energetska revščina in zdravje
- EmpowerMed na kratko
- Praktični ukrepi v okviru EmpowerMeda
- Priporočila za strukturne ukrepe

Ključni podatki iz Evrope

 57
milijonov

Ljudi pozimi ne more vzdrževati zadostne temperature domov

 104
milijone

Ljudi poleti ne more vzdrževati udobne temperature svojih domov

 52
milijonov

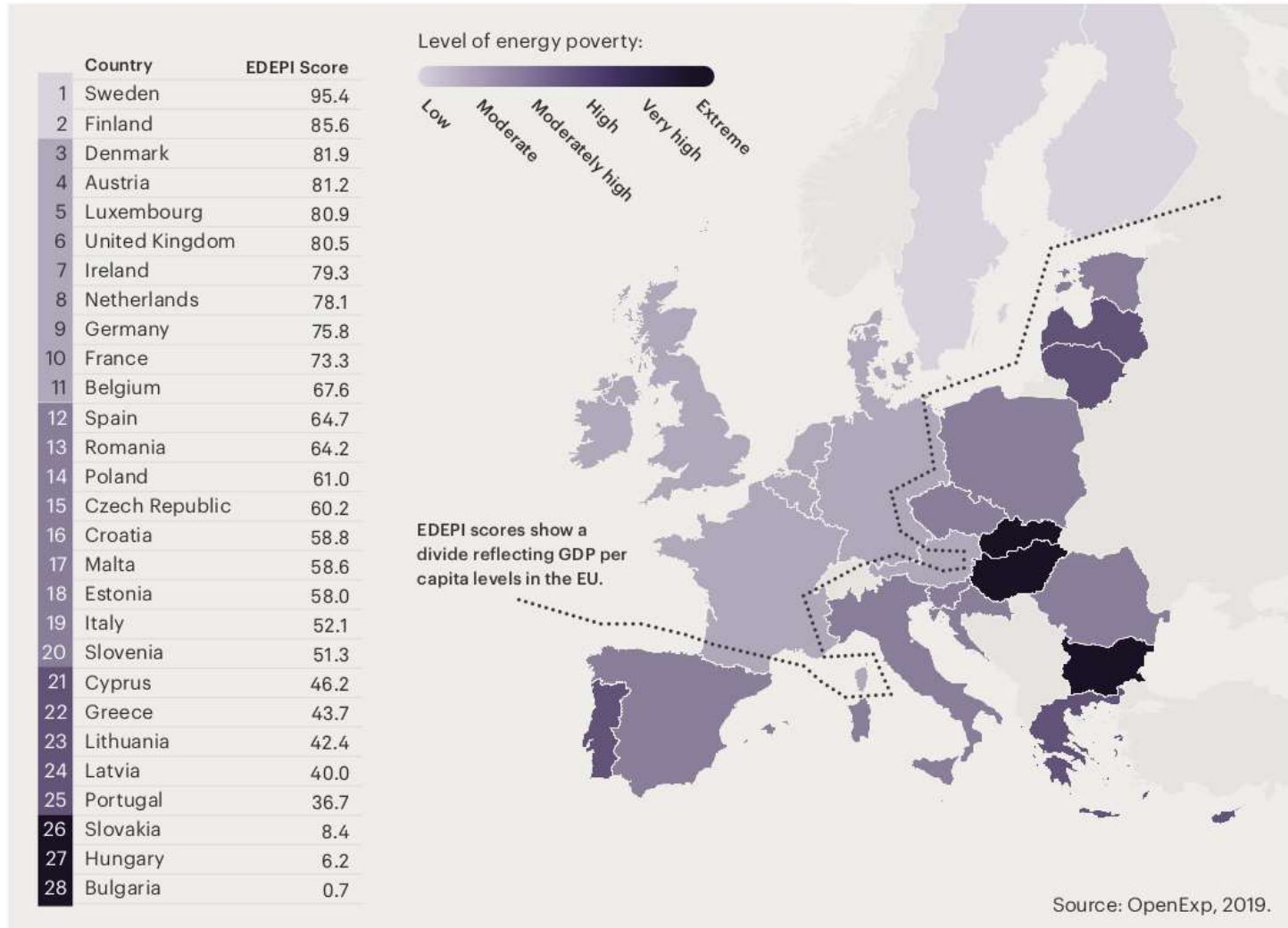
Ljudi z zamudo plačuje svoje račune za energijo

Vir: EU Energy poverty observatory: energypoverty.eu

European Domestic Energy Poverty Index (EDEPI)

Fig. 1: EDEPI scores show the majority of EU countries have 'moderately high' to 'extreme' levels of energy poverty among low-income households

Stanje v Sloveniji (I)

Najbolj ranljive skupine prebivalstva:

- gospodinjstva brez zaposlenih članov (upokojenci, brezposelni), z vzdrževanimi otroki,
- gospodinjstva z delno zaposlenimi odraslimi, z vzdrževanimi otroki
- enočlanska gospodinjstva
- največji delež, 21 %, so upokojenke
- najem: najemniki so bolj prizadeti kot lastniki
- izobrazba: najbolj prizadeti ljudje s končano osnovno šolo ali manj

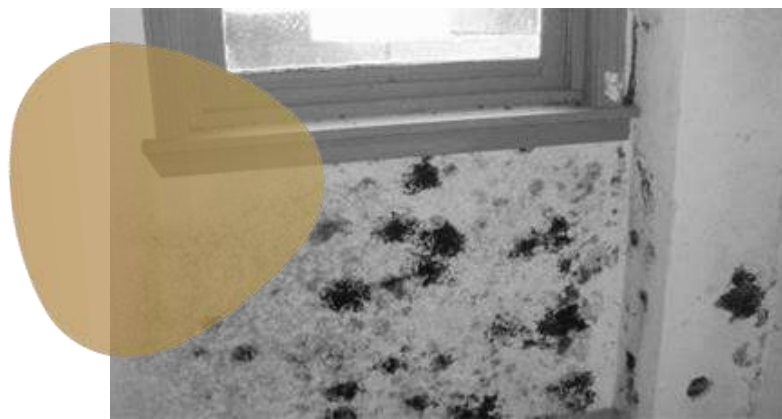
Delež razpoložljivih sredstev gospodinjstev porabljenih za elektriko, plin in druga goriva (v %)

	2002	2008	2015	Razlika med 2015 in 2008
1. kvintil	13.1	15.1	17.7	2.6
2. kvintil	9.3	10.2	10.1	-0.1
3. kvintil	7.2	7.9	7.7	-0.2
4. kvintil	6.1	6.0	5.9	-0.1
5. kvintil	4.4	4.0	4.0	0.0

Stanje v Sloveniji (II)

Vzroki so večinoma povezani z

- dohodkom (brez dohodka ali prenizek dohodek)
- neučinkovitostjo stanovanj: visok delež ljudi, ki živijo v stanovanju s puščajočo streho, vlažnimi stenami, tlemi ali temelji ali gnilobo v okenskih okvirih ali tleh (20,6 % v 2019)
- pomanjkanjem sredstev za prenovo oz. izboljšanje stanovanj, kljub visokemu deležu lastništva stanovanj (75 % v 2018)
- v zadnjem času pa tudi z vplivi COVID-19 situacije (več časa doma, izguba zaposlitve, zmanjšanje prihodkov...)

Energetska revščina v Celovitem nacionalnem energetske in podnebnem načrtu (NEPN)

„Cilj Slovenije je blažiti in zmanjševati energetske revščino s pospešenim izvajanjem ukrepov socialne politike, splošnih ukrepov stanovanjske politike (npr. 100 % subvencija v večstanovanjskih stavbah) in obstoječih ciljnih ukrepov.“

NEPN na področju energetske revščine določa naslednje aktivnosti:

- najkasneje do leta 2021 v področno zakonodajo vnesti **opredelitev energetske revščine in obveznost periodičnega merjenja** razsežnosti pojava energetske revščine,
- najkasneje do leta 2021 na osnovi opredelitve energetske revščine **jasno določiti način merjenja energetske revščine** in kazalnike za potrebe statističnega merjenja pojava,
- najkasneje do leta 2021 **določiti ciljni kazalnik** za področje energetske revščine v prihodnje, s ciljem, da se energetska revščina kljub načrtovanim ukrepom na energetske in podnebnem področju ne poveča,
- od 2022 naprej **sproti spremljati**, ali obstoječi splošni ukrepi socialne politike, splošni ukrepi stanovanjske politike in obstoječi ciljni ukrepi zagotavljajo doseganje cilja,
- do leta 2022 izdelati **akcijski načrt za obvladovanje energetske revščine**, izboljšati in povečati obseg ponudbe obstoječih instrumentov ter opredeliti dodatne ukrepe.
- Vendar pa: ni konkretnega cilja zmanjšanja energetske revščine, ni definicije in načina monitoringa, ni ocene vpliva splošne energetske politike na energetske revščino

Različni vidiki energetske revščine

Posebnosti Mediterana

- Težko ohranjati bivališča prijetno hladna poleti
- Pomanjkanje ogrevalnih in hladilnih sistemov v stavbah
- Sistemi ogrevanja in hlajenja, ki delujejo na elektriko, povzročajo večje stroške
- Pomanjkanje izolacije v stavbah
- Visoka prisotnost zaostalih plačil, zadolženosti in tveganja odklopa od osnovnih komunalnih storitev
- „Žarišča“ nizkokakovostnih in negotovih delovnih mest, povezanih s turizmom in gospodarstvom (luke)
- Težaven dostop do stanovanj zaradi napetosti na nepremičninskih trgih med domačini in turističnim povpraševanjem

Poletna energetska revščina

- Energetska revščina ne pomeni le trpljenja zaradi mraza, ampak tudi zaradi vročine
- V EU si približno ena petina prebivalstva (ali več kot 100 milijonov ljudi) si poleti ne more privoščiti udobno hladnih domov
- Problem je predvsem v južni in jugovzhodni Evropi ter Sredozemlju, vendar tudi drugod po Evropi
- Poletna energetska revščina prizadene nesorazmerno najbolj ranljive, saj običajno živijo v najbolj neustreznih domovih (ali pa jih sploh nimajo)
- Poletna energetska revščina bo v prihodnosti zaradi podnebnih sprememb naraščala, pa tudi zato, ker se ranljivost ljudi povečuje

Energetska revščina in ženske

Ženske nesorazmerno bolj prizadane energetska revščina. To je zaradi vsaj 4 dimenzij:

- Fiziološka razsežnost: Ženske so zaradi svoje fiziologije bolj občutljive na vročino in mraz kot moški, zaradi česar so ženske in dekleta, ki trpijo zaradi energijske revščine, bolj ogroženi.
- Ekonomska razsežnost: ženske se soočajo z nesorazmernim deležem neplačanega dela oskrbe. Soočajo se tudi z razliko v plačah in pokojninah med spoloma - ženske imajo nižje plače in pokojnine kot moški.
- Zdravstvena razsežnost: Življenje v neustrezno ogrevanih/hlajenih domovih zaradi povečanega stresa negativno vpliva na dihalni in srčno-žilni sistem ter na duševno zdravje. Več študij je že opozorilo na večjo ranljivost žensk za zimsko umrljivost in duševni stres. Potrebni pa je več raziskav.
- Socialna/kulturna razsežnost: Odgovornosti in vloge v gospodinjstvu so pomembni družbeni/kulturni dejavniki. Ženske so pogosto odgovorne za porabo energije v gospodinjstvu, vendar pogosto nimajo enakega glasu pri odločitvah o energiji. Ženske običajno preživijo več časa doma in so zato bolj izpostavljene energetske revščini.

Toda: ženske so močan akter

- 'Miti o spolu' prikazuje ženske v energetske revščini kot ranljive, nemočne ali zatirane, kljub obsežnim dokazom, da so ženske avtonomne akterke svojega življenja in sprememb
- Ženske imajo moč in zato je njihov prispevek potreben pri delovanju proti energetske revščini
- Pravičen energetske prehod mora postaviti ženske v središče in sicer za začetek tako, da jih enakopravno vključi v vse faze procesov odločanja, povezanih z energijo
- Evropske podnebne in energetske politike morajo dati bolj vidno vlogo ženskam v prizadevanjih za pravičen prehod

Energetska revščina in zdravje

Fizično zdravje

- Več okužb v zimskem času (prehladi, gripa, etc.)
- Povečana pojavnost srčno-žilnih bolezni
- Povečana pojavnost bolezni dihal
- Več zastrupitev

Duševno zdravje

- Povečan stres
- Slabše počutje in udobje
- Depresija

Socialno zdravje

- Ovira normalno funkcioniranje na vsakodnevni področjih, npr. na delovnem mestu ali pri študiju
- Zmanjšanje socialnih stikov
- Nevarnost stigmatizacije

EmpowerMed

*Opolnomočenje žensk za
ukrepanje proti energetske
revščini v Sredozemlju*

Cilji projekta EmpowerMed

Fotografija: DOOR

Splošni cilj projekta EmpowerMed je prispevati k zmanjšanju energetske revščine ter k izboljšanju zdravja ljudi, ki so prizadeti zaradi energetske revščine v Sredozemlju, s posebnim poudarkom na ženskah, s:

- praktičnimi rešitvami za opolnomočenje več kot **10.000** ljudi v Sredozemlju, ki se soočajo z energetsko revščino;
- presojanjem učinkov teh ukrepov in oblikovanjem priporočil za politike na lokalni in nacionalni ravni ter na ravni EU;
- spodbujanjem političnih rešitev za spopadanje z energetsko revščino na lokalni, nacionalni in EU ravni med **220** odločevalci, **560** družbenimi akterji, **100** energetskimi podjetji, **180** zdravstvenimi strokovnjaki ter **100** strokovnjaki za energetsko revščino.

Pilotna območja

EmpowerMed partners

Aktivnosti

Mobilizacija
ključnih
akterjev

Krepitev
zmožljivosti
ključnih
akterjev in
partnerjev

Energetski
obiski
gospodinjstev

Skupnostna
srečanja

Analiza in
oblikovanje
priporočil za
reševanje
energetske
revščine

Zavzemanje za
spolno pravične
politične rešitve
na področju
energetske
revščine

Delavnice
»naredi
sam«

Zdravstvene
delavnice

EmpowerMed v Sloveniji

Pilotno območje: obalna mesta **Koper, Piran in Izola** – 86.000 prebivalcev

- Delež prejemnikov redne socialne pomoči: 3 %
- Ključni lokalni akterji: lokalni centri za socialno delo, Karitas in Rdeči križ, društva upokojencev, lokalne zdravstvene skupine, skupine, ki povezujejo lokalne skupnosti
- Kontekst: slovenska vlada izvaja nacionalni program za obiske energetske revnih gospodinjstev in se pri tem sooča z nezadostnim interesom za obiske

Ukrepi v okviru projekta EmpowerMed:

- obiski gospodinjstev z namestitvijo naprav za varčevanje z energijo
- skupnostna srečanja
- zdravstvene delavnice
- delavnice »naredimo skupaj«
- zagotavljanje podpore gospodinjstvom pri dostopu do subvencij za ukrepe energetske učinkovitosti, ki jih omogoča vlada

WP3: Opolnomočenje energetske revnih gospodinjstev

- Skupnostni pristopi k reševanju energetske revščine (skupnostna svetovanja)
- Obiski gospodinjstev z energetske presojo, paketom naprav in prilagojenim svetovanjem
- ‚Naredi si sam‘ rešitve za gospodinjstva
 - Delavnice za samoproizvodnjo sončnih kolektorjev
 - Samo-odčitavanje pametnih števecov
 - Naredi si sam poceni ukrepi
- Ocenjevanje izvedljivosti in podpora majhnim naložbam
- Zdravstvene delavnice

Pričakovani rezultati in učinki projekta EmpowerMed

Fotografija: GERES

- opolnomočenje **10.200** ljudi za boj proti energetske revščini vključitev več kot **1.000** ključnih akterjev
- **6** pilotnih območij
- Najmanj **60-odstotni** delež žensk med sodelujočimi
- prispevki k politikam: **8** priporočenih politik oziroma ukrepov
- prihranki primarne energije: **6,5 GWh / leto**
- zmanjšanje emisij CO2: **1.600 t CO2 / leto**
- obseg naložb v trajnostno energijo: **160.000 evrov**
- ekonomski prihranki: **780.000 evrov**

WP5: Zagovorništvo za strukturne rešitve

- Prilagoditev zagovorniških načrtov
- Oblikovanje političnih priporočil
- Zagovorništvo na lokalni in nacionalni ravni
- Zagovorništvo na ravni EU
- Dopolnitev političnih priporočil
- Vrednotenje uspešnosti zagovorniškega dela

Primeri politik in ukrepov za poletno energetske revščino

- Načrti za prilagajanje podnebnim spremembam morajo vključiti tveganje poletne energetske revščine
- Prostorsko in prometno načrtovanje ter urbani posegi za ublažitev toplotnih otokov, kot je vključitev zelenih površin in mestnih sistemov senčenja
- Preoblikovanje gradbenih standardov za večje potrebe po hlajenju
- Uporaba dostopnih nizkotehnoloških rešitev, kot so senčenje, zelene ali vodne strehe, barvanje zunanjih površin v belo, naravno prezračevanje ali hlajenje z izhlapevanjem
- Vključitev obnovljivih virov energije za boj proti poletni energetske revščini
- Rešitve se morajo osredotočiti na ljudi, ne le na tehnologijo

Strukturne spremembe?

- Zavedati se moramo, da vzroki energetske revščine daleč presegajo triado "nizki dohodki - slaba energetska učinkovitost - visoki izdatki", za katero se tradicionalno šteje, da postavlja kontekst za reševanje energetske revščine
- Gonilniki energetske revščine so bolj strukturni – obsegajo vsaj našo trenutno gospodarsko, socialno, zaposlitveno, energetska, podnebno, davčno, socialno, stanovanjsko in zdravstveno politiko
- Boj proti energijski revščini lahko pomeni prevpraševanje naše stanovanjske politike, da zagotovimo, da širitev turizma in nadgradnja energetske učinkovitosti stavb ne povečata strukturnih krivic, ki lahko vodijo v cenovno nedosegljiva stanovanja
- Boj proti energijski revščini lahko pomeni tudi ponovni premislek o politiki zaposlovanja, tako da so nekvalitetna in negotova delovna mesta potisnjena v drugi plan, poudarek pa damo na kakovostne zaposlitve z dostojnim zaslužkom

Hvala za pozornost!

Obiščite nas:

www.empowermed.eu

@Empowermed_eu

@Empowermed.eu

EmpowerMed

EmpowerMed

www.empowermed.eu

Projekt je financiran v okviru programa Evropske unije za raziskovanje in inovacije Obzorje 2020 v skladu s pogodbo št. 847052. Za vsebino tega dokumenta so odgovorni izključno avtorji. Vsebina ne odraža nujno mnenja Evropske unije. Niti agencija EASME niti Evropska unija nista odgovorni za kakršno koli uporabo informacij, ki jih vsebuje dokument.

